

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO

SOSIAALITURVA-ASIOIDEN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNNAN (SAMU) TOIMINNASTA VUODELTA 2020

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu.....	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen.....	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta	3
2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	4
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	6
4. Toimenpiteet.....	6
4.1 Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle ehdotetut toimenpiteet.....	6
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	6

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toiminnasta vuodelta 2020 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 9.4.2021 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenveto ja muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskauden 2020-2023 ensimmäinen vuosi oli poikkeuksellinen Korona-pandemian vuoksi. Vuoden 2020 tulostavoitteiden toteutumista on arvioitu 1-5-asteikolla kuten aiemminkin. Kokonaislukujen lisäksi on voinut käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon. Jos joku merkittävä tavoite ei ole toteutunut, voi kokonaisarvosana olla enintään 3,5. Toisaalta, jos toteutumatta on jäänyt vähäiseksi arvioitu tavoite, voi kokonaisarvosana olla 4 tai 4,5, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että Sosiaaliturva-asiain muutoksenhakulautakunta (SAMU) on toteuttanut vuoden 2020 tulostavoitteet 4,5:n arvoisena (arvosana 1/2/3/4/5).

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.

2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:

3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.

4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.

5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu STM:n sisäisessä valmisteluryhmässä sekä sosiaaliturva- ja vakuutusosaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, ja Sosiaaliturva-asiain muutoksenhakulautakunta on antanut siitä palautteen. Sosiaali- ja terveysministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä viraston SAMU:n vuoden 2020 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

SAMU:n yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta toiminnan tavoite on edistää muutoksenhakijoiden oikeusturvaa toimeentuloturvaan koskeissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti lainmukaisia, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia yksilöllisesti perusteltuja päätöksiä. Lautakunnan onnistumista seurataan lautakunnan päätöksistä vakuutus oikeuden muutosprosentin, kanteluiden määrän osalta sekä lisäksi käsittelyajan osalta.

SAMU:n palvelukyvyyn laatua mitataan ratkaistujen valitus- ja poistoasioiden käsittelyajalla. Lautakunnan käsittelyaikaa mitataan kahdella eri tarkastelujaksolla, vuoden ja kuukauden ajanjaksoilla. Tulossopimuksessa tavoitteeksi asetettu koko vuoden 2020 keskimääräinen käsittelyaika 6,5 kuukautta ja joulukuun 2020 keskimääräiseksi käsittelyajaksi 6 kuukautta. Vuoden 2020 keskimääräinen käsittelyajan toteuma oli 6,5 kuukautta (v. 2019 7,3 kk). Vuoden 2020 lopulla käsittelyaika on kääntynyt laskuun ja joulukuun käsittelyaika oli 6,0 kuukautta. Vuonna 2020 käsittelyaikatavoitteet toteutuivat koko vuoden osalta hyvin ja asetetut tavoitteet saavutettiin. Lautakunnan saavuttamaa tulosta voidaan siten pitää hyvänä.

Oikeudenmukaisuuden vaikuttavuustavoitteet toteutuivat edellisvuoden tasossa. Kanteluiden määrä pysyi vähäisenä, kun niitä tehtiin vuonna 2020 ainoastaan 2 kappaletta (v. 2019 2 kpl), ja määrää voidaan pitää hyvänä verrattuna lautakunnan asiamääriin.

Vakuutusosoikeuden ratkaisussa muutosprosentti oli vuonna 2020 keskimäärin 4,5 prosenttia (v. 2019 6,8 %), joka on alle tulosneuvotteluissa asetetun tulostavoitteen (10 %). Tältä osin sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta saavutti tavoitteen erinomaisesti. Koska ylemmän asteen muutospäätöksissä ja kanteluihin annetuissa vastauksissa ei ole mainittu lautakunnan päätösten perusteluja, niin tästä voidaan päätellä, että lautakunnan päätösten laatua on pidettävä hyvänä.

SAMU:n toiminnan kehittäminen on ollut sosiaali- ja terveysministeriön painopisteenä. Käsittelyaikojen lyhentäminen ja siten muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen on ollut tärkein tavoite. Lautakunnan tuloksellisuuteen vaikuttavat edelleen suuret valitusmäärät. Kolmas toimintavuosi on onnistunut SAMU:ssa hyvin. Tehtyjen muutosten toimeenpano on vaatinut paljon työtä ja ollut monin tavoin haasteellista. SAMU:n ydintoiminta eli valitus- ja poistoasioiden ratkaiseminen on pyritty samaan aikaan pitämään mahdollisimman tehokkaana. Toiminta uusissa toimitiloissa on vakiintunut ja parantanut toimitilatehokkuutta. Korona-pandemia muutti laajamittaisesti työtapoja lähes koko henkilökunnan siirtyessä etätöihin maaliskuussa 2020.

2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

SAMU:n palvelukyvyyn laatua mitataan ratkaistujen valitus- ja poistoasioiden käsittelyajalla. Lautakunnan käsittelyaikaa mitataan kahdella eri tarkastelujaksolla, vuoden ja kuukauden ajanjaksoilla. Tulossopimuksessa tavoitteeksi asetettu koko vuoden 2020 keskimääräinen käsittelyaika 6,5 kuukautta ja joulukuun 2020 keskimääräiseksi käsittelyajaksi 6 kuukautta. Vuoden 2020 keskimääräinen käsittelyajan toteuma oli 6,5 kuukautta (v. 2019 7,3 kk). Vuoden 2020 lopulla käsittelyaika on kääntynyt laskuun ja joulukuun käsittelyaika oli 6,0 kuukautta. Vuonna 2020 käsittelyaikatavoitteet toteutuivat koko vuoden osalta hyvin ja asetetut tavoitteet saavutettiin. Lautakunnan saavuttamaa tulosta voidaan pitää hyvänä.

	2020	2019
Käsittelyaika	6,5	7,3
Tulostavoite	6,5	7,0
Valitusten muutos %	4,5 %	6,8
Tulostavoite	15	15

Vuoden 2020 osalta arvioitiin SAMU:un saapuvan 41 500 valitusasiaa. Vuonna 2020 lautakuntaan saapui 43 596 valitusasiaa. Uusien valitusasioiden määrä lisääntyi edellisestä vuodesta 5,9 prosentilla (2 429 kpl). Vuonna 2019 saapui 41 167 uutta asiaa. Uusien asioiden lisäksi SAMU:un siirtyi ratkaisemattomia asioita vuodelta 2019 yhteensä 23 043. Vireillä olevien käsittelemättömien asioiden määrä laski 1 847 asialla ja oli vuoden lopussa 21 196.

SAMU:n tulostavoitteena oli käsitellä 42 500 valitusasiaa. Lautakunta ratkaisi vuonna 2020 yhteensä 45 432 valitusasiaa, joka on 1 836 enemmän kuin uusia saapui. Ratkaisujen määrä kasvoi 7,2 prosenttia edellisestä vuodesta. SAMU:ssa ratkaistiin vuonna 2020 enemmän asioita kuin koskaan aikaisemmin (v. 2019 42 361 asiaa, v. 2018 41 511 asiaa). Ratkaisumäärien osalta SAMU saavutti erinomaisesti sille asetetut tavoitteet.

	2020	2019
Saapuneet asiat	43 596	41 167
Tulostavoite	41 500	41 000
Ratkaistut asiat	45 432	42 361
Tulostavoite	42 500	42 000

Horisontaaliset tavoitteet

SAMU:n horisontaalisina tulostavoitteina oli valtion työnantaja kuvan uudistamista, HANDI-palvelun käyttöönoton tehostamista, tiedonhallintalain toimeenpaneminen ja digitaalisten palvelujen aikaansaamista. Työnantaja kuvaa on terävöitetty kotisivuilla ja rekrytointi-ilmoituksissa. HANDI-palvelun käyttöönottoa on tehostettu vuoden aikana. Toteutettiin tiedonhallintalain mukainen tiedonhallintamalli ja asiakirjajulkisuuskuvaus. Tavoitteiden voidaan arvioida toteutuneen hyvin.

Taloudellinen asema (rahoitus)

Toiminnan taloudellisuutta mitataan päätöksen käsittelyhinnalla joka vuoden 2020 oli 197 euroa, kun vuonna 2019 se oli 204 euroa. Talousarviossa SAMU:lle oli myönnetty 8,532 milj. euroa ja siirtyviä eriä oli 1,914 milj. euroa. Toiminnan kulut olivat 8,913 milj. euroa ja vuodelle 2021 siirtyi 1,515 milj. euroa. Taloudellisten tavoitteiden voidaan arvioida toteutuneen hyvin.

3. Valtiontalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtiontalouden tarkastusvirasto on antanut 9.4.2021 tarkastuskertomuksen viraston toiminnasta. Tilintarkastajan vuosiyhteenvetdon mukaan: Talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

4. Toimenpiteet

4.1 Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle ehdotetut toimenpiteet

SAMU:n toiminnan haasteena on ollut vireille tulevien uusien asioiden määrän jatkuva kasvu ja siitä seurannut ratkaisutoiminnan ruuhkautuminen. Lautakuntien (Somla ja TTLK) yhdistäminen ja muutosten toimeenpano on vaatinut paljon työtä ja ollut monin tavoin haasteellista. Samaan aikaan SAMU:n ydintoiminta eli valitus- ja poistoasioiden ratkaiseminen on pyritty pitämään mahdollisimman tehokkaana.

SAMU:n perustamisen yhteydessä tehtiin paljon uudistuksia muun muassa lautakunnan organisaatioon, hallintoon ja jaostotoimintaan. Osa muutoksista toteutettiin lainsäädäntömuutoksina, osa uudessa työjärjestyksessä ja lukuisat yksityiskohdat erilaisissa sisäisissä menettelytapaohjeissa. Ratkaisutoiminta jaostoilla saatiin käynnistettyä uudistettuna heti alkuvuodesta. Jaostotoimintaan tehdyt muutokset ja sähköisen asianhallintajärjestelmän kehittämistoimet mahdollistivat sen, että SAMU:ssa tehtiin enemmän ratkaisuja kuin koskaan aikaisemmin ja käsittelyaika kääntyi laskusuuntaiseksi vuoden 2018 aikana ja jatkui edelleen vuonna 2020 ja oli joulukuun 2020 osalta 6,0 kuukautta.

SAMU:n perustamisesta ja toiminnan kehittämisestä on seurannut paljon muutoksia henkilökunnan työskentelyolosuhteisiin. Muutosten keskellä henkilökunta on suoriutunut työstään hyvin ja ollut aktiivisesti mukana kehittämässä uuden viraston toimintaa.

Kun otetaan huomioon etuuksien merkitys edunhakijoille, käsittelyajan lyhentämistä on syytä jatkaa. Ministeriö edellyttää, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tulosten kohentamiseksi:

- valitusasioiden ruuhkautumisen estämiseksi käsittelyajat tulee pitää tavoitteiden mukaisina. Tämä edellyttää lautakunnassa toteutettavaa sisäisen toimintaprosessin jatkuvaa kehittämistä ja huomioon ottamista
- päätöstuotanto pidetään tehokkaana huolehtimalla toimivista prosesseista ja optimaalisesta henkilöstörakenteesta

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Toimenpiteet, joita ministeriö aikoo toteuttaa, jotta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintaedellytykset voisivat parantua:

- jo tapahtuneista lain muutoksista ja tulevista etuuslainsäädännön muutoksista aiheutu-neisiin muutoksenhakuihin pyritään varaamaan riittävät resurssit.
- Virkamiesvaihtoa edistetään siten, että vähintään yksi henkilö pystyy osallistumaan vuo-den aikana vaihtoon.

Helsingissä 10.6.2021

Sosiaali- ja terveysministeri

Aino-Kaisa Pekonen

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

JAKELU

Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Perhe- ja peruspalveluministeri
Tarkastuspäällikkö Niina Sipiläinen

